

**ФІЛОСОФСЬКО-ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТВОРЧОСТІ ДОРІС ЛЕССІНГ: ПОШУКИ ІДЕАЛУ**

*У статті розглядаються умови і шляхи розвитку літературних процесів англійської літератури після другої світової війни. Аналізується філософсько-ідеологічна і художня концепція та особливості творчості Доріс Лессінг у контексті гострої ідеологічної і соціально-політичної боротьби у світі другої половини ХХ століття.*

Друга світова війна докорінно змінила геополітичну ситуацію у світі.

Для післявоєнної Англії настав час значних соціальних і політичних зрушень, які знайшли відображення в ідеологічному житті Великобританії. Нові історичні обставини, які склалися після 1945 року, визначили і характер англійської літератури післявоєнного періоду, і шляхи її розвитку.

Крах колоніальної системи Британської імперії знесиловав країну. Разом з колоніями вона втрачала свою могутність і все більше опинялася у ролі молодшого партнера США.

Зростання демократичного руху в країнах Західної Європи і національно-визвольного руху в колоніальних країнах визначало політику країни у післявоєнний період.

"Холодна" війна, загроза атомної катастрофи об'єднали прогресивні сили країни на боротьбу з новим лихом. Було створено англійський Комітет захисту миру, Комітет 100, Рух за ядерне роззброєння та інші громадські об'єднання. Тисячі англійців влаштували "походи миру" по всій країні та вимагали звільнення країни від загрози, яка виникла від розташування численних американських військових баз на англійській землі.

Зростали прогресивні тенденції серед письменників передових політичних і естетичних поглядів. Зміцнювався та набирив сили реалістичний напрямок в англійській літературі.

Мей Доріс Лессінг (н. 1919 р.) увійшла в літературу саме в той складний час.

Літературна творчість та громадська діяльність письменниці тісно пов'язана з долями світу та людей, які жили у часи ідеологічних та соціальних потрясінь ХХ ст. Д. Лессінг належить до тих письменників, чия творчість найбільш виразно відображує складний та суперечливий характер філософсько-ідеологічних та естетичних пошуків митців за умов все більш очевидних кризових явищ соціально-політичного життя світу другої половини ХХ ст.

Предметом статті є розгляд найбільш злободених творів Д. Лессінг з метою виявлення специфіки її творчої манери і окреслення особливостей світогляду та філософсько-естетичного аспекту її художнього ладу. Актуальність дослідження пов'язана з тим фактом, що ім'я і творчість Д. Лессінг, лауреата Нобелівської премії з літератури за 2007 р., є мало відомі українському читачеві.

Впродовж більше як півстоліття письменниця опублікувала понад тридцять романів, декілька збірок, оповідань та робіт публіцистичного характеру. Погляди та творчість Д. Лессінг за такий поважний період зазнали значних принципових змін.

Проблемною домінантою творів Д. Лессінг є неодмінно непохитна зосередженість на найбільш болючих явищах соціально-історичного розвитку людства. Ця занепокоєність, тривога знайшла втілення у широкому жанровому діапазоні творів письменниці: соціально-політичних реалістичних романах, п'єсах, поезії, соціальній утопії, антиутопії, памфлетах, циклі інтерв'ю та публічних промов, лекцій, статей, нарисів і автобіографії.

Щирість занепокоєння, бажання знайти вихід із загрозливих ситуацій та обставин, сподівання та впевненість у можливості конструктивних рішень різних конфліктів та протиріч вирізняють підхід Д. Лессінг до нагальних проблем і надають її творам реалістично-оптимістичного звучання.

Д. Лессінг стала відомою з появою її перших романів та оповідань про життя Південної Родезії – британської колонії, де пройшло дитинство та молоді роки майбутньої письменниці: "Трава співає" (1950), "Марта Квест" (1952) є реалістичні романи за художнім методом та світоглядом автора. Вони не лише зображують життя англійських фермерів та їх стосунки з чорношкірими слугами-аборигенами на півдні Африки. Ці романи присвячені соціально-політичним та культурним проблемам Африки, яка звільнювалася від колоніальної неволі після другої світової війни. Молода письменниця, активістка у суспільно-громадському житті Родезії і Англії вперше сміливо і рішуче розглядає питання про морально-соціальну відповідальність англійців за наслідки їх колонізаторської "місії" у Південній Африці.

У численних оповіданнях (понад дев'ять збірок), написаних у різні роки, Д. Лессінг говорила про те, що бачила своїми очима, що хвилювало конкретних мешканців Африки у нових умовах, які змінювали їх життя і соціальну свідомість. Це книги, написані митцем-реалістом, гуманістом, переконаним супротивником расизму і колоніального свавілля.

Цикл романів "Діти насильства" ("Пристойний шлюб" – 1954, "Брижі від шторму" – 1958, "Полонені землею" – 1966, "Місто чотирьох брам" – 1969) викриває соціальне нещастя тодішнього життя як знак біди всесвітнього рівня. Невичерпність соціальної проблеми цього всесвітнього зла ХХ ст. викликає щире занепокоєння і таких видатних англійських письменників як П. Абрахамс, Дж. Гордона, Дж. Фаулза, С. Хілл, що свідчить про те, що з часів Ч. Діккенса проблема насильства над дітьми не знайшла вирішення за умов соціальних криз та інших негарздив капіталістичного світу.

Роман "П'ята дитина", написаний майже двома десятиліттями пізніше циклу "Діти насильства", продовжує тему і розкриває глибину трагізму неможливості вирішення проблеми нерозуміння, розгубленості, відчуження, невизнаності дитини (маленької людини) навіть у теплому, забезпеченому сімейному середовищі добропорядної Англії.

Молоде подружжя Девід і Харріет Ловат мріють мати велику сім'ю, побудувати ідеал сімейного затишку, створити взірць домашнього вогнища для численних родичів та друзів. Вони купляють чотирьохповерховий особняк, один за одним народжуються четверо дітей. Їх мрія перетворюється у дійсність, коли на Різдво та Пасху збираються усі родичі, щоб відігратися душею та насолодитися дійсно англійським домашнім затишком. Така омріяна ідилія закінчується з народженням п'ятої дитини, дивного хлопчика Бена, ненормального з погляду оточуючих. Схожий на "злого, маленького троля", котрому усі "осоружні", він росте неконтактним, агресивним, перебуваючи у темряві свого внутрішнього світу. Незрозумілий для оточуючих, він завдає їм болю своєю непередбачуваністю, своєю холодною усмішкою "тріумфатора". Це провокує в людях негативні, недружні почуття та реакції, лякаючи усіх та порушуючи сімейну ідилію Ловатів. Притулок для дефективних дітей, куди Бена віддають, сподіваючись на покращення його стану, виявляється справжньою душегубкою для дітей з відхиленнями від норми. Цей дитячий заклад є утіленням сучасної жорстокості та тиранії. Він викликає асоціації з роботними та сирітськими домами, притулками та школами-пансіонатами з романів Ч. Діккенса і Ш. Бронте. Гарріет забирає сина додому, що означає крах усіх сподівань, сімейну катастрофу. Бен виростає тираном. Інші діти покидають дім, де оселився дух насильства та страху, непередбачуваних вибухів незрозумілої природи людини.

Таким чином відбувається руйнування не лише міфу-легенди про добру стару Англію, а й крах особистості. Ловати та їх оточення не витримують тестування на незбагненність та непередбачуваність природи, яка підточує та руйнує найцінніше завоювання цивілізації – щоденний, практичний гуманізм людського співжиття. Гуманізм і Бен виявляються несумісними. Гуманізм і терпимість перетворюються у зовсім протилежне, що виштовхує несхожу людину з людського спілкування. Бен перебуває поза соціумом, знаходячи порозуміння і підтримку серед безробітних, бездомних, рокерів та інших декласованих людей. Його називають "дитиною-неандертальцем, дитиною-гобліном, випадковим сплеском генотипу вимерлої раси справжніх володарів Землі". Д. Лессінг залишає ці визначення на розсуд читачів, не спростовуючи і не розвиваючи їх.

Натуралістично змальована сімейна трагедія постає художнім дослідженням соціальних передумов такої трагедії. Конфлікт зумовлюється соціальними факторами, які впливають на поведінку персонажів та їх сприйняття того, що відбувається: "Їм тяжко було зберегти віру в самих себе, коли дух часу, ненажерливих і себелюбних 60-х років готовий був щохвилини зганьбити їх, приректи на самотність порушити в них найсвітліше". Соціальне протистояння у суспільстві обернулося трагедією сімейного протистояння: "Справи Ловатів та їх оточення йшли кепсько – щодня ставало все ясніше, що в Англії існує не один, а два народи, супротивники, наповнені взаємною ненавистю. Вони не здібні чути один одного". Так, багатоплановість трагічної історії Ловатів дозволяє сприймати її і як соціально-художнє дослідження життя Англії, і як філософську притчу [1].

Концепцію існування двох націй серед одного народу розвинули і такі видатні англійські письменники ХХ ст. як Дж. Прістлі, У. Ф. Морган, У. Голдінг, С. Хілл.

У 60-70-ті роки протистояння двох ідеологій світу (країн капіталістичного світу і соціалістичного табору) загострювалось. Міфи про радянський мілітаризм і можливість нападу на країни Західної Європи не могли не дезорієнтувати, не лякати обивателя і певні кола інтелігенції Англії. Серед молоді та англійської інтелігенції популярним був рух "Нові ліві", який виник ще у 50-ті роки. Гасла руху були суперечливими. Вони засуджували і таврували расизм і вітали ідею і практику знищення колоніалізму. Вони вимагали знищити гонку озброєнь, але проголошували країни соціалістичного табору потенційним агресором. Це суперечило дійсності. З'явився новий тип антибуржуазної літератури і критики у житті Англії.

Розгубленість та збентеженість, які захопили багатьох англійських діячів культури, набули найбільш трагічного вираження в літературних виступах Д. Лессінг. У 1962 р. вийшла її книга "Золотий щоденник", де вона різко критично висловлювала свої нові думки і міркування щодо радянської літератури і критики, чийм гарячим пропагандистом Д. Лессінг нещодавно була. (У кінці 50-х Д. Лессінг, як і багато інших англійських діячів культури, пережила ідеологічну кризу. У 1956 р. вона вийшла з лав компартії Великобританії, активним членом якої була впродовж багатьох років.

Д. Лессінг намагалася усвідомити природу і причини того, що відбувалося у світі. Вона зазнала впливу різноманітних ідей, намагалася їх зрозуміти. Але не змогла подолати кризового стану, залишившись борцем проти расизму, колоніалізму, фашизму.)

"Золотий щоденник" є насправді криком відчаю і заперечення. Одночасно він є і наполегливим пошуком утвердження. Це роман про "заблокованого" письменника, який відчув неможливість творити. Це критичне зображення суспільства, у якому існує письменник. Це пародіювання різних творчих манер у формі "досвіду форми літературного аналізу". Це роман-підсумок, суперечливий як саме життя. Д. Лессінг характеризує його так: "Мій роман – це спроба перебороти деякі форми свідомості і заглянути за її межі. Створюючи його, я відчула, що перестала вірити багатьом чому, у що, як здавалося мені, я вірю. Точніше: у моєму сумлінні живуть такі уявлення і переконання, котрі, вочевидь, суперечать один одному. А чому б і ні? Зрештою, усі ми охоплені бурею!"

Роман є типовим зразком модерністської прози. Справжній лабіринт самоаналізу, нагромадження міфів, снів, пародій, антипародій, сплетіння і переплетіння "чорного", "червоного", "жовтого" і "синього" щоденників являють собою єдине ціле, при їх суцільній неоднаковості.

З патологічною відвертістю натуралістичного зображення Д. Лессінг змальовує свій внутрішній і інтимний світ. Такий психоаналіз "вивертання навиворіт" відбувається за всіма правилами теорії З. Фрейда.

Утративши переконання, на основі яких Д. Лессінг створювала свої реалістичні книги, вона опинилася у полоні різних ідеологічних концепцій та уяв, відійшла від реалізму, але, чесно продовжувала висвітлювати свою кризу і кризу суспільства, чий закони вона завжди заперечувала.

Заперечення Д. Лессінг стосується не лише жорстокого світу насильства і наживи, але й прогресивних сил. "Золотий щоденник" це роман творця, який знаходиться на перехресті протилежних світів. Це сповідь інтелігента, який загубив свій ідейний орієнтир і не знайшов інших позитивних принципів. Але продовжується наполегливий пошук утвердження. І цей пошук вирізняє автора "Золотого щоденника" від письменників-модерністів з їх суб'єктивним ідеалізмом і асоціальними ідеями.

Символічно звучить стародавня байка про "нових стоїків". Одна з героїнь роману розповідає про маленьких людей, які безперервно тягнуть важкі валуни по стрімкому схилу гори. Каміння зривається і котиться униз. Але наполегливі люди продовжують невдячний труд і знов тягнуть їх угору. Ця відома байка залишає проблиск сподівання на можливе знаходження себе і нового шляху [2].

Саме про це свідчать книги Д. Лессінг, написані після "Золотого щоденника": "Полонені землею" – 1965, збірка оповідань "Чоловік і дві жінки" – 1964, збірки "Африканські оповідання" – 1967, 1973 рр., в яких письменниця повертається до антиколоніальної проблематики.

Увага Д. Лессінг до долі світу і цивілізації, до соціально-історичних проблем стала ще більше загостреною у 80-90-тих роках. Посилюється зацікавленість у жанрі науково-фантастичної літератури, яку Д. Лессінг називає "найбільш оригінальною, винахідливою і дотепною ділянкою літератури сьогодення". Нова форма прози дозволяє мати "відчужений, відсторонений" погляд на нагальні проблеми світу, щоб гостріше відтінити їх, побачити їх під новим кутом зору. Так наукова фантастика постає літературою ідей. Особливо привертає увагу та зваблює саме міфопоетичне трактування проблем світу та викликів часу. У романах Д. Лессінг з'являються нові риси, характерні для жанру та філософії соціокультурних утопій: циклічність подій, епох; історичний час подій "ущільнюється", стає міфічним; збіг синхронічного і діахронічного аспектів історії людства (коли минуле та сучасне відбуваються одночасно). Ці риси надають романам пророчого, провіденціального звучання, що посилює есхатологічне трактування ходи історії і передає переконаність Д. Лессінг у тому, що "золота доба" людства – позаду; майбутнє людства – апокаліпсичний кошмар.

У циклі "космічних" романів Д. Лессінг "Канопус у Аргосі" ("Шишкаста" – 1979, "Шлюб поміж зон Три, Чотири і П'ять" – 1980, "Експерименти Сиріуса" – 1981, "Створення комітету представників на Планеті 8" – 1982, "Документи щодо сентиментальних агентів в імперії Волієн" – 1983) існують дві галактики – Канопус і Сиріус, – які змагаються між собою за сфери впливу в усьому всесвіті. Ще існує імперія Путтіора, у складі якої є планета Шаммата, яка є породженням пеклу. Усі біди і лихо у всесвіті йдуть саме від неї.

Канопус уособлює могутність і вищий розум, ідею вищої довершеності, верховного абсолюта. Його мета – встановити гармонію і доцільність у всесвіті. Усе, що відбувається у всесвіті і на планеті Шикаста залежить від доброї волі вищого розуму. У подіях, які розгортаються на Шикасті, легко впізнаються трагічні події ХХ ст. на реальній планеті Земля. Далеке минуле Шикасти змальовано в одноіменному романі як "золота доба", коли "між індивідом і оточенням існувала повна гармонія", де "кожен співвідносив власну значущість з гармонією всього плану". Та поступово іділія руйнується. Настає "доба руйни", коли під гаслами "економічного розвитку, справедливості, рівності і демократії" відбуваються безчинства, свавілля, які штовхають світ у "безодню хаосу та нещастя". Гонка озброєнь, війна, розлад та розруха викликають страх, розгул насильства, тероризм. Люди втрачають поняття відповідальності, обов'язку, совісті. У політичних колах процвітає брехня, яка прикриває прагнення

багатієв до влади, не обмеженої ніякими законами. Усю планету охоплює нестримна жага споживання, коли "кожна людина щодня підпадала під потужний вплив засобів пропаганди, яка закликала її купувати, споживати, витратити, тратити, викидати у той час, коли на планеті в цілому гостро відчувалась недостача товарів і продуктів харчування, а більшість населення Шикасти голодувало і не мало мінімуму, необхідного для життя".

Ситуація на планеті Шикаста щодалі погіршується. Люди стають іграшками у протистоянні Добра (Канопус) і Зла (Шаммата). Неминуча тотальна війна несе жахливі наслідки, хоч і відбувається вона в романі поза сюжетом.

Сюжетна лінія роману описує події "золотої доби" минулого планети, трагічний стан сучасного безладдя. Поступово події переростають у непередбачуване майбутнє. Роман набуває рис, характерних для соціальної антиутопії: очевидна сучасність карикатурно загострених ідей; критичний пафос в оцінці негативних тенденцій; елемент фантастичного, що виростає з реальності і процесів суспільного, політичного, духовного життя; іронічне пародіювання загрозливих ідей та уявлень про ідеальне суспільство; елементи пророчого і універсального розуміння головних тенденцій розвитку суспільства, еволюції людини і всього людства.

Мало хто виживає у війні на Шикасті. Нарешті люди дійшли до запитання до самих себе: чому вони дозволили неподобству та безумству заволодіти їх розумом і свідомістю. Страх, який сковував їх душі, починає зникати. Забуті і покинуті "відчуття відповідальності, згода і готовність нести тягар суспільності, терпіння і терпимість" знову стають основами життя великострадної планети.

Палкий публіцистичний пафос у зображенні "доби руїни" (тобто подій і атмосфери ХХ ст.) надає жанру книги соціального звучання: Д. Лессінг ганьбить і таврує так добре відомі хиби світу капіталу та споживання, які ведуть світ до розбрату, страху і хаосу [3].

Вражає щирість стурбованості автора долями світу, її рішуча і конкретна критика способу життя світу капіталу і наживи, який Д. Лессінг звинувачує за біди та лихо, які містять ще більшу небезпеку для світу у майбутньому. Інші романи "космічного" циклу ("Шлюби між зонами...", "Експерименти Сіріуса", "Створення комітету представників...", "Документи щодо сентиментальних агентів") відрізняються від першого роману ("Шикаста") лише іншими деталями розвитку сюжетних ліній. Головні персонажі та ідеї повторюються: Всесвітнє Зло (Шамата), Добро (Канопус, Сіріус), планети з їх канонічно-щасливим минулим, поступова та неминуча деградація, жага влади і багатства, жорстокість та насильство.

Порятунок і спасіння від соціально-політичного зла Д. Лессінг шукає у романах "космічного" циклу за допомогою містичних сил, у образі трансцендентного розуму (Канопуса). Проте наблизитися до цього абсолюта можуть лише ті, хто обдаровані надчутливим сприйняттям. Такий шлях до подолання зла звучить досить казково-наївно. З одного боку Д. Лессінг, начебто, попереджує людство про неминучість катастрофи у майбутньому. Проте шляхів запобігання краху роману "космічного" циклу не пропонують. Лише певна псевдо-релігійна віра і сподівання на позамежне майбутнє обіцяють людству порятунок. Отже, соціально-прозорлива і гостра критика і філософсько-ідеологічна наївність чудово співіснують у світогляді Д. Лессінг.

Вихід з глухого кута автор загалом вбачає у містичному екстрасенсорному сприйманні світу і істини. Саме в цьому, як стверджує Д. Лессінг, виявляється і єдина можливість удосконалення сучасної людини, її спасіння від воєн, руїни, заздрощів, ізольованості та інших зол соціально-політичного плану.

Притча, легенда, міф створюють своєрідне тло усіх романів циклу.

Єднає романи "космічного" циклу і містичне розуміння автором категорій часу, душі, особистості. Страх перед майбутнім кінцем світу в романах призводить до втрати відчуття послідовності часу, створює ефект розірваності часу. "Це буде майбутнє, не пов'язане з нашим минулим" – говорить один із персонажів у романі "Створення комітету..." Не менш песимістично звучить і тема пошуків самовідданості: "Індивідуальність не має значення", – стверджує героїня роману, втративши своє ім'я, а відтак і відчуття власної ідентичності.

Д. Лессінг значною мірою експериментує у сфері наукової фантастики, створюючи утопії, які переростають у антиутопії у пошуках автора філософсько-соціального ідеалу суспільного ладу, заснованого на принципах гуманізму, соціальної справедливості, всеосяжного розуміння та гармонії. Та пошуки вірного шляху до створення справедливого суспільного ладу забарвлені переважно у кольори збентеження, сумніву, розчарування та песимізму [3].

Публіцистичний жанр (памфлет, стаття, нарис, публічна промова тощо), які передбачають прямий і інтенсивний контакт з читачем, надзвичайно приваблюють Д. Лессінг. Це свідчить про пристрасну заангажованість письменниці пекучими і нагальними проблемами світу. Її публіцистичні твори вирізняються виразністю та ясністю ідеї та засновку, послідовністю та логічністю викладення думки, підкреслено – розмовною інтонацією. Усе це передбачає і створює негайний зворотний зв'язок. Збірка публіцистичних виступів на канадському радіо у 1989 р. "В'язниці, на які ми себе прирікаємо" свідчить про це. Д. Лессінг знову звертається до гарячих проблем світу, до умов людського існування

в добу нечуваного поширення насильства, хижацько-злочинного ставлення до довкілля. Д. Лессінг закликає у своїх промовах краще вивчати суспільство, в якому ми живемо, вивчати своє ставлення до суспільного життя, свою поведінку.

Вона наголошує важливість і необхідність вивчення літератури і історії, "цих двох могутніх гілок дерева пізнання". На її погляд гуманітарні знання є основою для орієнтації у світі. Надмірна перевага, яка надається технологічним знанням, є надто прагматичний, функціональний, а в перспективі, і обмежений підхід.

Знання з психології, соціології, соціальної антропології орієнтують на створення правильної моделі поведінки, на більш критичне ставлення до соціальних стандартів за умов політики "промивання мозку" та тоталітаризму. Д. Лессінг застерігає, що жити слід за законами совісті, що принцип "я лише виконував наказ" насправді є виразом безпринциповості і породжує непередбачувані біди. Одна з різновидностей цього соціально-психологічного явища є націоналізм, ура-патріотизм, расизм, фашизм. Конформізм і слідування стереотипам є результатом маніпулювання свідомістю суспільства, що відучає людину мати свій власний погляд. Політика і практика "шоу-бізнесу" удосконалили механіку маніпуляції громадською думкою.

Д. Лессінг порушує багато тем у своїх виступах. Вона яскраво ілюструє свої думки конкретними прикладами з життя світу, які відомі всім. Та головними цінностями для неї залишаються – право людини на незалежні погляди, свобода слова, активна позиція на благо суспільства, все, що сприяє умовам поступального розвитку суспільства і людства [4].

Взірцем ораторського мистецтва Д. Лессінг є її Нобелівська промова 7 грудня 2007 у Стокгольмі. Прозора простота та ясність висловлювання, логічність і послідовність ідей, комунікативність, безкомпромісна соціально-політична направленість, лінгвістична жвавість та мальовнича образність викликають захоплення і свідчать про молодість духу Лауреата у її 90-й рік народження. Промова змальовує тяжкий сучасний стан у Зімбабве та руйнівні наслідки правління диктатора Мугабе, зокрема у сфері культури та освіти. Д. Лессінг обурено сумує, що тисячі обдарованих, наполегливих, зацікавлених дітей, молодих людей країни, які мріють творити, писати "ніколи не отримають ніяких премій чи інших нагород і заохочень за свої омріяні, але не написані" книги, оповідання, бо будь-який рівень освіти для них залишається недосяжною мрією, утопією. Кожен з них міг би стати чудовим оповідачем. Саме оповідачі, тобто письменники-мрійники, які створюють легенди, міфи і пишуть літописи часу – зберігають для людства святий зв'язок часу. "Вони і є тим феніксом, котрий репрезентує найкраще в нас, котрий і є наш найцінніший креатив" [5].

Творчість Д. Лессінг є видатним явищем другої половини ХХ ст. – перших років ХХІ ст. Актуальність і всесвітня значущість проблем у творах Д. Лессінг уражають і захоплюють уяву. Художній світ її творів унікальний, привабливий. Це багатоплановий світ художньої реальності, який потребує глибокого і ретельного вивчення.

Перспективою ґрунтовного дослідження є вивчення образного простору творів Д. Лессінг.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Lessing, Doris. The Fifth Child. – Lnd., J. Cape, 1988. – 133 p.
2. Lessing, Doris. The Golden Notebook. – Lnd., J. Cape, 1962. – 133 p.
3. Lessing, Doris. Canopus in Argos: Shikasta, Personal, Psychological, Historical Document. Relating to visit by Johor. – Lnd., Jonathan Cape, 1979. – 365 p.
4. Lessing, Doris. Prisons We Choose to Live Inside. – Lnd., Cape, 1987. – 96 p.
5. The Nobel Foundation. – 2007.

Матеріал надійшов до редакції 05.03. 2009 р.

#### ***Подкоритова Е. П. Философско-идеологические основы творчества Дорис Лессинг: поиски идеала.***

*В статье рассматриваются условия и пути развития литературных процессов английской литературы после второй мировой войны. Анализируется философско-идеологическая и художественная концепция и особенности творчества Дорис Лессинг в контексте острой идеологической и социально-политической борьбы в мире второй половины XX века.*

#### ***Podkorytova Y. P. Philosophic and Ideological Basis of the Creative Work by Doris Lessing: in Search of an Ideal.***

*The article examines the conditions and the ways of the development of literary processes in English literature after the Second World War. It focuses on the analysis of the philosophic, ideological and artistic concepts and the peculiarities of the creative work by Doris Lessing in the context of the sharp ideological and socio-political struggle in the world of the second half of the 20<sup>th</sup> century.*